

Kadın Mahkûmların Rehabilitasyonuna Yönelik Terapötik Müdahaleler: Bir İnceleme

Çiğdem Keven-Akliman¹

Millî Eğitim Bakanlığı, Ankara, Türkiye

Özet

Suç, toplum barışını ve huzurunu olumsuz etkileyen bir davranıştır. Başta psikoloji olmak üzere birçok disiplin, suç davranışını anlamaya ve önlemeye çalışmaktadır. Erkeklerin kadınlardan daha fazla suç işleme oranına sahip olmasına rağmen ceza sistemi içerisinde kadın mahkûmların sayısı giderek artmaktadır. Kadın mahkûmların erkek mahkûmlara göre cinsiyete özgü öne çıkan ihtiyaçlarının (cinsel istismar mağdurluğu, çocuk bakımı ve ebeveynlik vb.) olduğu bilinmektedir. Kadın mahkûmlar, erkek mahkûmlara göre psikiyatri hizmetlerinden daha sık yararlanmaktadır. Ruhsal bozuklukların belirtileri ve seyri erkeklerde ve kadınlarda farklılık gösterir ve bu nedenle tedavi ve müdahale yöntemlerinin de farklılık göstermesi beklenir. Bu çalışmada kadın mahkûmların tedavi ihtiyaçlarını ortaya koyan güncel araştırma sonuçları paylaşılmış ve mevcut terapötik yöntemlerin kadın mahkûmlara nasıl uyarlanabileceği tartışılmıştır. Bu bağlamda kadın mahkûmların rehabilitesi ve suç tahliye sonrası suça yönelmesini önlemek amacıyla, cinsiyete özgü ihtiyaçlara duyarlı terapi müdahalelerine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu inceleme çalışmasının, kadın mahkûmların suç tekrarını azaltmak, iyilik hâllerini artırmak ve genel yaşam kalitesini iyileştirmek için yapılacak ileri /sonraki çalışmalara temel bir çerçeve sunacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Suç, Kadın Mahkûmlar, Rehabilitasyon

Atıf:

Keven-Akliman, Ç. (2022). Kadın mahkûmların rehabilitasyonuna yönelik terapötik müdahaleler: bir inceleme. *Eğitimde Yenilikçi Araştırmalar Dergisi (INNER)*, 4(1), 19-28.

Makale Türü	Başvuru Tarihi	Kabul Tarihi	Yayın Tarihi
Derleme Makalesi	14.01.2022	30.03.2022	31.05.2022

¹ Dr., Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara, Türkiye, keven.akliman@gmail.com

Literatür incelendiğinde kadın mahkûmlar, genel mahkûm nüfusunun azınlığını teşkil etmektedir. Dünya çapında cezaevlerinde kadın mahkûmların oranı % 2 ila % 9 arasında değişmektedir (Walmsley, 2017). Bu durum muhtemel olarak, kadın mahkûmların suça daha az eğilimli olduklarını ve hukuki normlara daha fazla uyduklarını göstermektedir. Kriminoloji araştırmaları kadınların erkeklere göre daha az suç işlemesinin sosyolojik, biyolojik, dinî ve psikolojik nedenleri olabileceğini göstermektedir (Carlen ve Worall, 2004; Newburn, 2007). Suç davranışının nedenlerinin anlaşılmasında ve müdahalesinde; suç ve cinsiyet arasındaki ilişki, önemli bir faktör olarak dikkati çekmektedir.

Suç davranışının niteliği ve niceliği açısından cinsiyete özgü farklılıklar mevcuttur. Erkeklerle karşılaştırıldığında kadınların aynı türden ve daha az ciddi suçları işledikleri görülmektedir (Davies, 2011; Walklate, 2004). Kadınların işlediği suçların çoğunlukla mülkiyete yönelik olduğu (Van Kempen ve Krabbe, 2017) ve nadiren şiddet içerdiği (Van Kempen ve Krabbe, 2017) ifade edilmektedir. Şiddet içeren eylemleri nedeniyle mahkûm edilen kadınların, suçu işlemeyen mağdur edildikleri ve bu davranışlarının onların genel davranışlarını yansıtmayan münferit eylemleri olduğu görülmüştür (Kubiak, Kim, Bybee ve Eshelman, 2014). Dolayısıyla kadın mahkûmların suç davranışının kendine özgü bir doğası olduğu görülmektedir.

Kadın Mahkûmların Tedavi İhtiyaçları

Cezaevlerindeki kadınlar erkeklerle karşılaştırıldığında, madde bağımlılığı ve ruh sağlığı sorunları, aile ilişkileri, sorumluluklar ve diğer birçok açıdan kadınların erkeklerden farklı ihtiyaçlara sahip olduğu bilinmektedir (Langan ve Pelissier 2001; Messina ve diğerleri 2006). Kadın mahkûmların cinsiyete özgü ihtiyaçlarının bilinmesi, tedavi programlarının işlevselliği açısından büyük önem taşımaktadır. Aşağıdaki başlıklarda öncelikli tedavi ihtiyaçlarına değinilmiştir.

Fiziksel/Cinsel İstismar

Araştırmalar kadın mahkûmların çocuklukta istismar ve ihmal vakalarının erkeklere göre daha yüksek olduğunu göstermektedir (Armytage ve diğerleri, 2000; Shaw, 2000; Thomas ve Pollard, 2001). Yapılan bir araştırmada genel kadın nüfusuna oranla kadın mahkûmların % 85 daha fazla cinsel istismara maruz kaldığı bulunmuştur (Byrne ve Howells, 2000). Çocuklukta istismar ve travmatik yaşantılara maruz kalma, daha sonra yetişkinlikte yaşanan psikolojik sorunlar ve suç davranışı ile ilişkili bulunmuştur (Grella, Stein ve Greenwell, 2005). Kadın mahkûmların çocukluk yaşantılarında sıklıkla istismar öyküsüne rastlanmaktadır. İstismar geçmişi olan kadın mahkûmların düşük öz saygıya ve olumsuz kimlik algısına sahip olduğu bilinmektedir (Thomas ve Pollard, 2001). Bu tür bir yaşantıyı deneyimleyen kadın mahkûmların kendine zarar verme ve madde bağımlılığı riskleri artmaktadır (Thomas ve Pollard, 2001). Çocuklukta istismar deneyimleri, ileriki yaşlarda fiziksel ve ruhsal sağlıkla ilişkili bulunmuştur (Messina ve Grella 2006). Kadın mahkûmlarda suçun tekrarını önlemek için travmatik yaşantı geçmişi olan kadın mahkûmlara duyarlı rehabilite çalışmaları büyük önem taşımaktadır.

Psikolojik ve Psikiyatrik Sorunlar

Kadın psikopatolojisi üzerine yürütülen yetersiz araştırma, kadın suçluların erkeklere göre daha yüksek oranda psikolojik işlev bozukluğuna sahip olduğunu göstermektedir (Byrne ve Howells, 2000) Kadın mahkûmlar arasında borderline kişilik bozukluğu, depresyon, öfke kontrolü ve düşük özgüven yaygın olarak görülmektedir (Armytage ve diğerleri, 2000;

Thomas ve Pollard, 2001). Kadın mahkûmlar arasında majör depresif bozukluğu, yaygın görülen psikiyatrik rahatsızlıklardan biridir (James ve Glaze, 2006). Majör depresif bozukluğunun, özellikle kadın mahkûmlarda madde bağımlılığının devam etmesine neden olduğu ve tedaviyi zorlaştırdığı bilinmektedir (Brady, Krebs ve Laird, 2004; Johnson ve diğerleri, 2011). Kadın mahkûmlarda görülen depresyon rahatsızlığı önemli bir risk faktörüdür. Majör depresif bozukluğu ile intihar girişimi arasında ilişki bulunmaktadır (Charles ve diğerleri, 2003). Depresyon bozukluğu tanısı almış kadın mahkûmların yeterli tedavi desteği almaması tahliye sonrası sağlıklı bir yaşama geçiş olasılıklarını azaltabilmektedir (Baillargeon ve diğerleri, 2009; Benda, 2005). Majör depresif bozukluğu, kadın mahkûmlarda intihar riskini artırmaktadır (Thomas ve Pollard, 2001). Cezaevi ortamlarının baskıcı ve özgürlüğü kısıtlayan doğası, kadın mahkûmların depresyonla mücadele süreçlerini zorlaştırabilmektedir.

Aile İlişkileri ve Ebeveynlik

Kadın mahkûmların çoğu annedir ve aile içi ilişkilerinde sorunlar yaşamaktadır (Powell ve Nolan 2003). Kadın suçluların çoğu cezaevine girmeden önce çocuklarıyla birlikte yaşamalarına rağmen, suç nedeniyle ebeveynlik haklarını yitirmektedir (Mullings ve diğerleri, 2004). Devletin korumasına alınan çocukların mahkûm anneleriyle sınırlı teması, anne-çocuk ilişkisini zedelemektedir (Armytage ve diğerleri, 2000). Bu nedenlerden ötürü kadın suçluların annelik rollerine ilişkin hayal kırıklığı, suçluluk, umutsuzluk duygularını sık yaşadığı bilinmektedir (Arrigo, 2000). Kadın mahkûmlar arasında hamile olanlar ve gözetiminde doğum yapanlar, bebeğe bakım süreçlerinde önemli zorluklar deneyimlemektedir. (Pollock, 1998).

Madde Bağımlılığı

Madde bağımlısı olan kadın suçluların sayısı giderek artmaktadır (Alemagno 2001). Kadın mahkûmların, erkeklere göre daha yüksek oranda ruhsal sorunlar yaşadığı ve bu durumun madde bağımlılığı ile birlikte ortaya çıkabildiği tespit edilmiştir (James ve Glaze, 2006). Madde bağımlısı kadın mahkûmlarda çoğunlukla duygusal bozukluklar ve anksiyete bozuklukları görülmektedir (Pelissier ve Jones, 2005). Bu durum madde bağımlısı kadın mahkûmların diğer suçlular arasında suç tekrarı olasılığını artırmaktadır (Blitz ve diğerleri 2005; Sacks 2004). Bununla birlikte tahliye sonrası bir işe istihdamları sınırlı olduğundan çocuklarının velayet haklarını kaybetme ve ekonomik zorluklar yaşama olasılıkları, diğer kadın mahkûmlara göre artmaktadır (Grella ve Greenwell, 2006).

Mahkûmların Rehabilitasyon Çalışmalarında Kullanılan Psikoterapötik Yaklaşımlar

Suç davranışını rehabilitasyon çalışmalarında, psikoterapiler büyük önem taşımaktadır. Suç davranışı, sağlıksız başa çıkmanın en olumsuz sonuçlarından biridir. Suç davranışının ortaya çıkmasında biyolojik, psikolojik ve sosyal birçok faktörün etkileşimli rol oynadığı bilinmektedir. Suça temel oluşturan düşüncelerin, duyguların ve davranışların değiştirilmesi; suç davranışının önlenmesi ve tekrarının yaşanmaması açısından büyük önem taşımaktadır. Mahkûmların rehabilitasyon çalışmalarında kullanılan psikoterapötik uygulamalarda, bu sağlıksız davranış kalıplarına ve bu kalıpların altında yatan olası nedenlere müdahale edilmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Psikoterapiler, bireylerin olumlu yönde değişimi ve gelişimini hedef almaktadır. Bu bağlamda mahkûmların rehabilitasyon çalışmalarında uygulanabilecek psikoterapi yöntemlerinden bazıları aşağıda sunulmuştur.

Kısa Süreli Dinamik Terapi

Dinamik terapiler bireyin farkında olmadığı düşünceleri, dürtüleri ve savunma mekanizmalarını ortaya çıkarmayı amaç edinmektedir. Kısa süreli dinamik terapiler klasik dinamik terapilerden oldukça kısadır ve genellikle spesifik bozuklukları hedef almaktadır. (Messer, 2001). Kısa süreli dinamik terapi, bireylerin davranışlarının altında yatan bilinçdışı motivasyonuna dair içgörü kazandırmayı hedef alır. Bu yöntem aracılığıyla suç işleyen bireylerin, terapi sürecinde içgörü kazanarak tekrarlayan suç davranış kalıplarını tanıma ve bunlarla başa çıkma konusunda anlayışa sahip olacağı varsayılmaktadır.

İçgörü, bireyin yaşadığı içsel çatışmaları çözmesine yardımcı olarak yaşadıklarına ilişkin daha gerçekçi bir algıya sahip olmalarına yardım edebilir. Kısa süreli psikodinamik terapi, suç işleyen bireyin davranışının altında yatan nedenleri anlaması ve zorlayıcı dürtülerle daha sağlıklı baş etme yöntemleri konusunda yardımcı olabilir. Kısa süreli dinamik terapi, cezaevi ortamlarında sınırlı maliyeti ve daha az zaman alması açısından işlevsel bir yöntem sunmaktadır (Mcleary, 2009). Mahkûmlar üzerinde etkililiğine ilişkin zayıf ve sınırlı kanıtlar olmasına rağmen, kısa süreli dinamik yaklaşım travmatik yaşantı deneyimi olan kadın mahkûmlarda içgörü geliştirme ve olumlu başa etme mekanizmalarını kullanmada etkili bir yöntem olabilir.

Bilişsel Davranışçı Yaklaşım

Bilişsel davranışçı terapi (BDT), suç davranışını anlamak ve tedavi etmek için etkili bir model olarak görülmektedir. BDT'nin düşünce, duygu ve davranış bileşenleri arasındaki etkileşim, her suç davranışının kendine özgü yapısını açığa çıkarabilmektedir. Beck (2005) Bilişsel davranışçı terapi, bireyin otomatik düşünceleri, temel inançları ve ara inançları üzerinde farkındalık sağlamayı amaçlamaktadır. İlk olarak, bireyin aklından geçen otomatik düşüncelere ilişkin farkındalık kazandırmak hedeflenir. Otomatik düşünceler, yaşantılar esnasında ani olarak beliren düşüncelerdir. Bilişsel terapinin teorik temellerine bakıldığında otomatik düşüncelerin altında yatan temel inançlar olduğu görülür. Temel inançlar, çocukluk deneyimleri ile şekillenir. Temel inançlar, katı ve aşırı genelleştirilmiş inançlar olarak tanımlanır. Otomatik düşünceler ile temel inançlarımız arasında ara inançlarımız yer almaktadır. Ara inançlar, temel inançlara hizmet eden tutumlardan ve kurallardan oluşmaktadır.

Bilişsel davranışçı tedavi (BDT), suç davranışının önlenmesinde ve tekrarlanmamasında en etkili yöntemlerden biri olarak kabul edilir (Lipsev ve diğerleri, 2001; Pearson ve diğerleri, 2002; Wilson ve diğerleri, 2005). BDT, işlevsiz düşünce süreçleri ile zararlı davranışlar arasındaki bağlantıyı, birçok terapi tekniği yoluyla yeniden işlevsel olarak düzenlemeyi amaçlar. BDT temelli müdahale programları, karar verme ve problem çözme becerilerini geliştirmenin yanı sıra, bireylere başa çıkmaları zor duygularını nasıl yöneteceklerini öğretmeyi hedef almaktadır. BDT, kadın mahkûmlarda sık görülen madde bağımlılığı, saldırganlık ve depresyon dâhil olmak üzere bir dizi ruhsal bozukluğu hedef alarak suç tekrarını azaltmayı amaç edinmiştir. Her ne kadar BDT'nin suç tekrarını azaltmadaki etkinliğini belgelemiş olsa da kadın mahkûmların tedavi ihtiyaçlarına yönelik özelleştirilmiş programlara ihtiyaç duyulmaktadır.

Pozitif Psikoloji

Pozitif Psikoloji bireyin var olan potansiyelini en üst düzeyde kullanmasını amaçlayan ve bireyin karakter güçlerine ve kaynaklarına odaklanan bir terapi yöntemidir. Dolayısıyla

“hastalık” değil “sağlık” temelli bir yaklaşımdır. Pozitif psikolojinin ana odağı, karakter güçleri, tatmin edici bir yaşam ve mutluluk olarak tanımlanır (Park ve diğerleri, 2006). Pozitif Psikolojinin kurucularından Seligman (2011), bireysel mutluluk ve refahın beş temel bileşenini içeren PERMA modelini geliştirmiş ve bu modeli bir gelişim ve değişim yaklaşımı olarak sunmuştur. PERMA, olumlu duygu, katılım, ilişkiler, anlam ve başarı olmak üzere beş bileşenden oluşur. Olumlu duygular, var olanı olduğu gibi görme anlamına gelir. Bireyin olumlu duyguları, yaşamının diğer alanlarında olumlu eylemler için motivasyon yaratır. Katılım, bireyin hobileri de dahil olmak üzere yaşamı boyunca yaptığı tüm faaliyetleri ifade eder. İlişkiler, akran ilişkileri de dahil olmak üzere başarılı yaşam deneyimlerinin oluşmasını, aidiyet duygusunun oluşmasını, bu duygunun pekişmesini ve bireyin birlikte olma ihtiyacının yarattığı güvenlik duygusunu desteklemesini sağlar. Anlam, yaşamda amaçlara sahip olmayı gösterir. Anlam duygusu bireye, hayata bakış açısını yeniden yazma ve düzenleme fırsatı sunar. Aynı zamanda anlam, bireyin daha büyük bir şeye ait olması ve hizmet etmesini sağlar. Yaşamda bir anlam ve amaca sahip olmak, bireyin önemli zorluklarla mücadelesini kolaylaştırır. Başarı, bireyin yetki hissettiği eylemleri ifade eder. Başarı hissi zorluklar karşısında umudun aktif olmasına yardımcı olur. Hem kişiliğin güçlü yönlerine ilişkin egzersizler hem de PERMA modeli doğrultusunda yapılacak grup oturumların, bireylerin davranış değişikliği üzerinde önemli etkiye sahip olduğu bilinmektedir (Güney, 2015; Seligman, 2002, Park ve diğerleri, 2006).

Son yıllarda pozitif psikolojinin uygulama alanlarının biri suç işleyen bireylerin rehabilite çalışmalarınıdır. Kadın mahkûmların iyilik hallerini artmaya ve karakter güçlerini geliştirmeye yönelik Pozitif psikoloji temelli müdahalelerden fayda sağlandığı görülmektedir (Mak ve Chan, 2018). Cezaevlerinde yürütülen pozitif psikoloji temelli farkındalık uygulamaları, kadın mahkûmların stres düzeylerinin azalmasında etkili bulunmuştur (Ferszt ve diğerleri, 2015). Bu sonuçlar, ıslah ortamında farkındalık uygulamasının, madde kullanımı, düşmanlık, rahatlama kapasitesi, öz saygı ve iyimserlikte iyileşmelere yol açtığını tespit eden daha önceki sistematik incelemeyi tamamlamaktadır (Shonin ve diğerleri, 2013).

Sonuç ve Tartışma

Kadın mahkûmlara ilişkin literatür çalışmaları, cinsiyete özgü tedavi ihtiyaçlarını açıkça göstermektedir. Kadınların erkek mahkûmlara göre cinsiyete özgü öne çıkan ihtiyaçlarının (cinsel istismar mağdurluğu, çocuk bakımı ve ebeveynlik vb.) olduğu görülmektedir (Pelissier ve Jones, 2005). Ceza sistemi içerisinde erkekler, cezaevlerinde büyük çoğunluğu oluşturmaktadır. Bu durum ceza infaz kurumlarının işleyişinden mahkûmların sağaltımlarına kadar birçok düzenleme ve müdahale programlarının erkek mahkûmların ihtiyaçlarına göre düzenlemesine neden olmaktadır. Cinsiyet farklılıklarına duyarlılık, bir sorumluluk meselesidir. Her ne kadar bazı rehabilite programları cinsiyet ayrımı gözetmese de çoğu program, erkeklere özgü risk faktörlerini hedef almaktadır. Kadın suçluluk oranlarını azaltmak ve suçun tekrarlanmasını önlemek amacıyla var olan terapötik yaklaşımların, cinsiyete göre uyarlanması suretiyle yüksek fayda gözetilebilir. Kadın mahkûmlara özgü tedavi ihtiyaçları dikkate alındığında hapsedilmeleri sırasında madde bağımlılığı ve buna eşlik ruh sağlığı sorunları olduğu görülmektedir (Blitz ve diğerleri 2006). Madde bağımlısı kadın mahkûmlar için hazırlanan rehabilite programlarında travmatik öykülerini iyileştirme hedefleri içeren nadir çalışmalar vardır (Morrissey ve diğerleri, 2005). Kadın mahkûmlara yönelik terapi programlarının ihtiyaca dönük bütünsel bir yapılandırmaya sahip olması, terapiye devam konusunda etkililiği artırabilir. Madde

kullanımı tedavilerinde BDT temelli programlarının çoğu erkek mahkûmlar için tasarlanmıştır. Kadın mahkûmların cinsiyete özgü ihtiyaçlarını temel alan çalışmalar az sayıdadır (Connors ve diğerleri, 2001). Bu durum cinsiyete özgü daha çok çalışmaya ihtiyaç olduğunu göstermektedir. Kadın mahkûmlar, annelik rolüne ilişkin olumsuz algılarını değiştirmeye ve yetkin ebeveyn olma konusunda beceri eğitimine ihtiyaç duymaktadırlar. Cezaevlerinde anne-çocuk etkileşimini güçlendirmek için hazırlanan ebeveynlik programları, kadın mahkûmların anne olarak olumlu deneyimleri için fırsatlar sağlayabilir (Boudin, 1998; Pollock, 1998). Bazı özel ziyaret programları aracılığıyla küçük çocukları, zenginleştirilmiş bir hapisane ortamında kalmaya teşvik ederek anne-çocuk temasını güçlendirmek etkili bir yöntem olabilir (Arrigo, 2000; Loy, 2000; Pollock, 1998; Stanley ve Byrne, 2000). Kadın mahkûmların annelik rollerine ilişkin olumsuz kendilik algılarını değiştirmek amacıyla, BDT temelli grup ve bireysel danışmanlık hizmeti verilebilir. Cezaevlerindeki kadın mahkûmların çocuklarıyla olan bağını güçlendirmeye yönelik pozitif psikoloji temelli şefkat ve minnettarlık çalışmalarının etkili olacağı düşünülmektedir. Cezaevlerinde özellikle yeni bebek sahibi olan kadın mahkûmlar için bebekleriyle kalmalarına olanak sağlayan tesisler olması kritik öneme sahiptir. Kadın mahkûmların çocukluk yaşantılarında yeterli ebeveyn bakımı almadıkları düşünülürse bu önlem suçun nesilden nesile aktarımına da engel olabilir.

Olumlu aile bağları, kadınların toplumla yeniden bütünleşmesi için önemlidir ve suç tekrarına ilişkin koruyucu bir faktördür (Stanley ve Byrne, 2000; Young ve Jefferson Smith, 2000). Güçlü aile desteği, kadın mahkûmun ruh sağlığını cezaevi sürecinde destekleyebilir ve tahliye sonrasında ailesiyle olan ilişkilerine olumlu katkı sağlayabilir (Klein ve Bahr, 1996). Aile terapi programlarında aile içi ilişkileri ve iletişimi geliştirmeye yönelik içerikler, kadın mahkûmlar için faydalı olabilir (Pollock, 1998). Aile terapisi, ebeveynlik ve doğum programları, kadın mahkûmların iyilik hâllerini artırmanın, onların topluma yeniden entegrasyonlarını sağlamak açısından büyük öneme sahip olduğu düşünülmektedir.

Kadın mahkûmlarda depresyonu hedef alan programları içeren sınırlı sayıda araştırma mevcuttur. Depresyonla mücadelede, kadın mahkûmların yaşamlarındaki başarı kanıtlarını ortaya çıkaracak ve öz yeterliliklerini güçlendirecek terapötik müdahalelere ihtiyaç vardır. Bu bağlamda bir pozitif psikoloji uygulaması olan PERMA modeli kadın mahkûmlarda öz yeterlilik hissini artırmaya yardımcı olabilir. Bununla birlikte bu tarz programlar, kadın mahkûmların amaç ve anlam duygusunun güçlenmesini sağlayarak geleceğe ilişkin motivasyonlarının artmasına yardımcı olabilir. Depresyonla mücadeleyi hedef alan programlarda kadın mahkûmların bastırılmış öfkelerini sağlıklı yollarla ifade etmesine yardımcı olacak oturumlar eklenebilir.

Öneriler

Kadın mahkûmlarda görülen ruhsal sorunlar, erkek mahkûmlara göre daha yüksek olduğundan kadın suçluluğu ve onların tedavi ihtiyaçları üzerine veri tabanı genişletmek amacıyla daha detaylı araştırmalar yapılabilir. Ruhsal bozuklukların belirtileri ve seyri erkeklerde ve kadınlarda farklılık gösterdiğinden kadın mahkûmlara ilişkin rehabilite çalışmalarının cinsiyete özgü olarak planlaması önerilmektedir. Kadınlara yönelik özel olarak tasarlanmış ruh sağlığı değerlendirmelerine ve müdahalelerine ciddi şekilde ihtiyaç duyulmaktadır. Kadın mahkûmların rehabilitesine yönelik çalışmalarda onların güçlü yönlerini ortaya çıkaran, öz şefkatini geliştiren, yaşamlarında amaç ve anlam duygusuyla bağ kurmalarını sağlayan oturumlara yer verilmesi önerilmektedir.

Kaynaklar

- Armytage, P., Martyres, K., & Feiner, M. (2000). Women in corrections: *Getting the balance right*. Paper presented at the Women in Corrections: *Staff and Clients Conference*, Australian Institute of Criminology, Adelaide, SA.
- Arrigo, B.A., (2000). *Introduction to forensic psychology: Issues and controversies in crime and justice*. Orlando, Florida: Academic Press.
- Baillargeon, J., Binswanger, I. A., Penn, J. V., Murray, O. W., & Williams, B. A. (2009). Psychiatric disorders and repeat incarcerations: The revolving prison door. *American Journal of Psychiatry*, 166, 103-109. <https://doi.org/10.1176/appi.ajp.2008.08030416>
- Beck, J. S. (2005). *Cognitive therapy for challenging problems: What to do when the basics don't work*. Guilford Press.
- Benda, B. B. (2005). Gender differences in life-course theory of recidivism: A survival analysis. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 49, 325-342. <https://doi.org/10.1177/0306624X04271194>
- Blitz, C. L., Wolff, N., Pan, K. Y., & Pogorzelski, W. (2005). Gender-specific behavioral health and community release patterns among New Jersey prison inmates: Implications for treatment and community reentry. *American Journal of Public Health*, 95, 1741-1746. <https://doi.org/10.2105/AJPH.2004.059733>
- Boudin, K. (1998). Lessons from a mother's program in prison: A psychosocial approach supports women and their children. *Women and Therapy*, 21(1), 103-125. https://doi.org/10.1300/J015v21n01_01
- Brady, T. M., Krebs, C. P., & Laird, G. (2004). Psychiatric comorbidity and not completing jail-based substance abuse treatment. *American Journal on Addiction*, 13, 83-101. <https://doi.org/10.1080/10550490490265398>
- Byrne, M., & Howells, K. (2000). Key issues in the provision of correctional services of women. Paper presented at the Women in Corrections: *Staff and Clients Conference*, Australian Institute of Criminology, Adelaide, SA.
- Carlen P, Worall A (2004) *Analysing Women's Imprisonment*. Cullompton: Willan.
- Charles, D. R., Abram, K. M., McClelland, G. M., & Teplin, L. A. (2003). Suicidal ideation and behavior among women in jail. *Journal of Contemporary Criminal Justice*, 19, 65-81. <https://doi.org/10.1177/1043986202239742>
- Connors, N., Bradley, R. H., Whiteside-Mansell, L., & Crone, C. (2001). A comprehensive substance abuse treatment program for women and their children: An initial evaluation. *Journal of Substance Abuse Treatment*, 21, 67 - 75. [https://doi.org/10.1016/S0740-5472\(01\)00186-6](https://doi.org/10.1016/S0740-5472(01)00186-6)
- Davies P (2011) *Gender, Crime and Victimisation*. London: SAGE.
- Ferszt G., Miller R., Hickey J., Maull F., Crisp K. (2015). The impact of a mindfulness based program on perceived stress, anxiety, depression and sleep of incarcerated women.

- International Journal of Environmental Research and Public Health*, 12(9), 11594–11607. <https://doi.org/10.3390/ijerph120911594>
- Grella, C. E., & Greenwell, L. (2006). Correlates of parental status and attitudes toward parenting among substance-abusing women offenders. *The Prison Journal*, 86(1), 89–113. <https://doi.org/10.1177/0032885505283925>
- Güney, S. (2015). Pozitif Psikoterapi: Ruh Sağlığına Yeni Bir Bakış Açısı. *Türkiye Klinikleri J Psychiatry-Special Topics*, 8(2), 50-5.
- James, D., & Glaze, L. E. (2006). “Mental health problems of prison and jail inmates” (Bureau of Justice Statistics Special Report, NCJ 213600). Retrieved from <http://www.bjs.gov/content/pub/pdf/mhppji.pdf>
- Johnson, J. E., O’Leary, C. C., Striley, C. W., Ben Abdallah, A., Bradford, S., & Cottler, L. B. (2011). Effects of major depression on crack use and arrests among women in drug court. *Addiction*, 106, 1279-1286. <https://doi.org/10.1111/j.1360-0443.2011.03389.x>
- Kassebaum, P. A. (1999). “Substance abuse treatment for women offenders Technical Assistance Publication Series #23”. Rockville, The Report of MD7 Center for Substance Abuse Treatment.
- Klein, S.R., & Bahr, S.J. (1996). An evaluation of a family-centered cognitive skills program for prison inmates. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 40(4), 334-346. <https://doi.org/10.1177/0306624X96404>
- Kubiak SP, Kim WJ, Bybee D, Eshelman L (2014). Assessing the validity of the self-appraisal questionnaire in differentiating high-risk and violent female offenders. *The Prison Journal* 94(3): 305–327. <https://doi.org/10.1177/0032885514537>
- Langan, N. P., & Pelissier, B. (2001). Gender differences among prisoners in drug treatment. *Journal of Substance Abuse*, 13, 291–301. [https://doi.org/10.1016/S0899-3289\(01\)00083-9](https://doi.org/10.1016/S0899-3289(01)00083-9)
- Lanza, M. L., Anderson, J., Boisvert, C. M., LeBlanc, A., Fardy, M., & Steel, B. (2002). Assaultive behavior intervention in the Veterans Administration: psychodynamic group psychotherapy compared to cognitive behavior therapy. *Perspectives in Psychiatric Care*, 38(3), 89-97. <https://doi.org/10.1111/j.1744-6163.2002.tb00662.x>
- Lipsey, M. W., Chapman, G. L., & Landenberger, N. A. (2001). Cognitive-behavioral programs for offenders. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 578(1), 144-157. <https://doi.org/10.1177/000271620157800109>
- Loy, M. (2000, Oct-Nov). A study of the mothers and children's program in the NSW department of corrective services. Paper presented at the Women in Corrections: *Staff and Clients Conference, Australian Institute of Criminology, Adelaide, SA.*
- Mak V. W. M., Chan C. K. Y. (2018). Effects of cognitive-behavioural therapy (CBT) and positive psychological intervention (PPI) on female offenders with psychological distress in Hong Kong. *Criminal Behaviour and Mental Health*, 28(2), 158–173. <https://doi.org/10.1002/cbm.2047>
- Mcleary, J. (2009). *Theoretical review of principle concepts in brief psychodynamic therapy applied in a model for treatment of adult incarcerated males.* The Chicago School of Professional Psychology. Michigan: UMI Thesis Publishing

- Messer SB. What makes brief psychodynamic therapy time efficient. *Clinical Psychology: Science and Practice*. 2001;8(1):5-22. <https://doi.org/10.1093/clipsy.8.1.5>
- Messina, N., & Grella, C. (2006). Childhood trauma and women's health in a California prison population. *American Journal of Public Health*, 96, 1842–1848.
- Messina, N., Burdon, W., Hagopian, G., & Prendergast, M. (2006). Predictors of prison-based treatment outcomes: A comparison of men and women participants. *American Journal of Drug and Alcohol Abuse*, 32, 7–28. <https://doi.org/10.1080/00952990500328463>
- Morrissey, J. P., Jackson, E. W., Ellis, A. R., Amaro, H., Brown, V. B., & Najavits, L. N. (2005). Twelve-month outcomes of trauma-informed interventions for women with co-occurring disorders. *Psychiatric Services*, 56, 1213–1222. <https://doi.org/10.1176/appi.ps.56.10.1213>
- Mullings, J. L., Hartley, D. J., & Marquart, J. W. (2004). Exploring the relationship between alcohol use, childhood maltreatment, and treatment needs among female prisoners. *Substance Use & Misuse*, 39, 277–305. <https://doi.org/10.1081/JA-120028491>
- Newburn T (2007) *Criminology*. Cullompton: Willan.
- Park, N., Peterson, C., & Seligman, M. E. (2006). Character strengths in fifty-four nations and the fifty US states. *The journal of positive psychology*, 1(3), 118-129. <https://doi.org/10.1080/17439760600619567>
- Pearson, F. S., Lipton, D. S., Cleland, C. M., & Yee, D. S. (2002). The effects of behavioral/cognitive-behavioral programs on recidivism. *Crime & Delinquency*, 48(3), 476-496. <https://doi.org/10.1177/00112870204800306>
- Pelissier, B., & Jones, N. (2005). A review of gender differences among substance abusers. *Crime & Delinquency*, 51, 343–372. <https://doi.org/10.1177/001128704270218>
- Pelissier, B., & Jones, N. (2005). Treatment needs of substance-abusing women. *Crime and Delinquency*, 51, 343 – 372
- Pollock, J.M. (1998). *Counseling women in prison*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Powell, M. A., & Nolan, C. (2003). "California state prisoners with children: Findings from the 1997 survey of inmates in state and federal correctional facilities". The report (No. CRB 03-014). Sacramento, CA: California Research Bureau.
- Sacks, J. Y. (2004). Women with co-occurring substance use and mental disorders (COD) in the criminal justice system: A research review. *Behavioral Sciences & the Law*, 22, 449 – 466.
- Seligman, M. E. (2002). Positive psychology, positive prevention, and positive therapy. *Handbook of positive psychology*, 2 (2002),3-12.
- Seligman, M. E. (2011). *Flourish: A visionary new understanding of happiness and well-being*. Simon and Schuster.
- Shaw, B. (2000, Oct-Nov). The management of female offenders: *Achieving strategic change*. Paper presented at the Women in Corrections: *Staff and Clients Conference*, Australian Institute of Criminology, Adelaide, SA.

- Shonin E., Van Gordon W., Slade K., Griffiths M. D. (2013). Mindfulness and other Buddhist-derived interventions in correctional settings: A systematic review. *Aggression and Violent Behavior, 18*(3), 365–372.11. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2013.01.002>
- Stanley, E., & Byrne, S. (2000). *Mothers in prison: Coping with separation from children*. Paper presented at the Women in Corrections: Staff and Clients Conference, Australian Institute of Criminology, Adelaide, SA.
- Thomas, A., & Pollard, J. (2001). "Substance abuse, trauma and coping: A report on women prisoners at the Dame Phyllis Frost Centre for Women". Unpublished report by Caraniche Pty Ltd, Melbourne, Australia.
- Van Kempen PH, Krabbe M (eds) (2017) *Women in Prison. The Bangkok Rules and Beyond*. Cambridge: Intersentia.
- Walklate S (2004) *Gender, Crime and Criminal Justice*. Cullompton: Willan Publishing.
- Walmsley R (2017) "World Female Imprisonment List: Fourth edition: Women and girls in penal institutions, including pre-trial detainees/remand prisoners". The report of Institute for Criminal Policy Research, London. URL (accessed 01 December 2023): http://www.prisonstudies.org/sites/default/files/resources/downloads/world_female_prison_4th_edn_v4_web.pdf.
- Wilson, D. B., Bouffard, L. A., & MacKenzie, D. L. (2005). A quantitative review of structured, group-oriented, cognitive-behavioral programs for offenders. *Criminal Justice and Behavior, 32*(2), 172-204. <https://doi.org/10.1177/0093854804272889>
- Young, D.S., & Jefferson Smith, C. (2000). When moms are incarcerated: The needs of children, mothers, and caregivers. *Families in Society: The Journal of Contemporary Human Services, 81*(2), 130-147. <https://doi.org/10.1606/1044-3894.1007>

Yazar Hakkında

Dr. Çiğdem KEVEN-AKLİMAN: Yazar, 2001 yılında Dokuz Eylül Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümü'nden lisans, 2015 yılında Ufuk Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık ABD da yüksek lisans derecesini aldı. 2021 yılında Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık ABD'de doktora eğitimini tamamlamıştır.

Dr. Çiğdem KEVEN AKLİMAN, 2006 yılında İstanbul Uluslararası Zerka Moreno Enstitüsü'nden Co-Psikodramatist unvanı aldı. 2009 yılında Oluşum Drama Enstitüsünden Yaratıcı Drama Liderliği ve Eğitimliği unvanını aldı. 2012 yılında Aile ve Evlilik Danışmanlığı Eğitimini tamamladı. 2016 yılında World Association of Positive Psychotherapy pozitif psikoterapist unvanı almaya hak kazandı. Sanat Terapi, Masal Terapi ve Kabul ve Kararlılık Aile Terapisi, Bilişsel Davranışçı Terapi, EMDR alanında eğitimler almıştır. Millî Eğitim Bakanlığına bağlı birçok projede görev almıştır. Yazarın ilgi alanları; psikodrama, drama, manevi danışmanlık, pozitif psikoterapi, pozitif psikoloji, beden imajı, spor psikolojisi ve aile danışmanlığıdır. Bu konularda yurt içinde ve yurt dışında yayımlanan dergilerde, yayınları ve kitap bölümleri bulunmaktadır. Millî Eğitim Bakanlığına bağlı Beypazarı Rehberlik ve Araştırma Merkezi'nde psikolojik danışman ve psikometrist olarak görev yapmaktadır.

Etik Kurul Kararı

Çalışma bir derleme çalışması olup etik kurul izni alınmamıştır.